

SENJA
KOMMUNE

Kommunedelplan for naturmangfold Senja kommune

Vedtatt 15.12.2022 av Senja kommunestyre, sak 148/2022

Forord

Menneskelig aktivitet fører til at stadig flere arter står i fare for å bli utryddet. Det globale naturmangfoldet reduseres og klodens økosystemer påvirkes på en negativ måte. På artsnivå trues omtrent en fjerdedel av alle kjente arter med utryddelse. Nedbygging av arealer, forurensning, for mye høsting, klimaendringer og spredning av skadelige organismer er faktorer som bidrar til å redusere naturmangfoldet, både globalt og nasjonalt.

Kommunen har en viktig og sentral rolle i arbeidet med å ivareta det lokale naturmangfoldet gjennom sin forvaltning. Senja kommune har gjennom kommuneplanens samfunnsdel satt seg mål om å ha en miljø-, klima- og arealpolitikk som sikrer dagens og kommende generasjoners behov og valgmuligheter. Kommunen har også erklært klimakrise. Senja kommune har status som nasjonalparkkommune.

For at Senja kommune skal kunne forvalte det lokale naturmangfoldet på en god måte er det viktig at administrasjon og politikere har kunnskap om, og har utviklet tydelige strategier for hvordan man kan hindre tap av naturmangfold.

Senja kommune har derfor besluttet å utarbeide en kommunedelplan for naturmangfold. Planen skal være både kunnskapsgrunnlag og strategisk verktøy for kommunens arealforvaltning. Planen skal være grunnlag for arbeidet med areal- og reguleringsplaner, samt behandling av enkeltsaker etter plan- og bygningsloven.

God kunnskapsoversikt, økt kompetanse og tydelige strategier for forvaltning av natur vil forenkle saksbehandlingen, og gi et bedre beslutningsgrunnlag når ulike interesser skal avveies i arealforvaltningen. Planen skal også bidra til bedre forutsigbarhet for næringsliv, utbyggingsinteresser og innbyggere.

Denne planen består av tre deler: plandokument, beskrivelse av naturmiljøet og handlingsplan.

Senja kommune har fått økonomisk og praktisk støtte fra Miljødirektoratet til utarbeidelse av kommunedelplanen.

Høsten 2021 var utvalg for samfunnsutvikling og Senja kommunestyre invitert til å gi innspill til arealstrategi som også omfattet strategi for å bevare naturmangfold.

3. Hovedmål for naturmangfold i Senja kommune

I tråd med Senja kommunes overordnede mål og verdier er hovedmålet for forvaltning av naturmangfold i Senja kommune:

Senja kommune har som mål å ta vare på natur og landskap, på land, i vann og i havet, og styrke naturmangfoldet i kommunen for fremtidige generasjoner

Delmål:

Senja kommune skal bevare arealer og natur som er viktige for vannmiljø, karbonlagring og klimatilpassing

Senja kommune skal ta vare på et mangfold av landskaps- og naturtyper

Senja kommune skal jobbe aktivt for at ingen arter og naturtyper skal utryddes, og at utviklingen for trua og nært trua arter og naturtyper skal forbedres

Dette skal vi oppnå gjennom at Senja kommune skal

- bevare arealer og natur som er viktige for vannmiljø, karbonlagring og klimatilpassing gjennom sine planer og bevare fungerende og intakte økosystemer
- gjennom saksbehandling og drift bidra til at arealer og natur som er viktige for naturmangfold, vannmiljø, karbonlagring og klimatilpassing bevares og tilbakeføres
- ha oppdatert kunnskap om naturmangfoldet i egen kommune
- være en aktiv pådriver for bærekraftig bruk av natur og miljø
- være en aktiv pådriver for at primærnæringer og andre naturbaserte næringer skal bli mer bærekraftig

Se kapittel 8 Strategi for bærekraftig forvaltning av naturmangfoldet og kapittel 9 Handlingsplan for nærmere detaljer.

4. Rammer og premisser

Bakgrunn og mandat

Utvalg for samfunnsutvikling har i møte 28.10.2020 sak 142/2020 vedtatt at Senja kommune skal utarbeide Kommunedelplan for naturmangfold i Senja kommune i løpet av 2021-2022. Planen er beskrevet i kommunens planstrategi 2020-2023.

Senja kommune har søkt Miljødirektoratet og mottatt 125.000,- i støtte for å utarbeide en slik plan ([Tildeling 2020](#)).

Planens rammer

Kommunedelplanen er en overordnet temaplan, med mål, strategier og handlingsplan etter plan- og bygningslovens prosesskrav til en kommunedelplan. Oppstart av arbeidet med kommunedelplanen for naturmangfold ble varslet samtidig med høring av planprogrammet.

Kommunedelplanen for naturmangfold er ikke et juridisk bindende dokument, men skal være grunnlag for utarbeidelse og revidering av kommuneplanens arealdel og avgjørelser som kan ha betydning for naturmangfoldet.

Kommunedelplanen gir ikke direkte retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging eller for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn. Det vurderes derfor slik at planen ikke kommer innenfor de rammer som krever konsekvensutredning jf. plan og bygningslovens § 4-2.

Nasjonale og regionale føringer

Det er et viktig prinsipp at kommunen i sin planlegging skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver og at all kommunal planlegging skal legge statlige og regionale pålegg og retningslinjer til grunn.

Regjeringen legger i nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 vekt på at vi står overfor fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Regjeringen har bestemt at FNs 17 bærekraftsmål, som Norge har sluttet seg til, skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer, også i Norge.

Figur 2 FNs bærekraftsmål

Regjeringen legger stor vekt på å ivareta truet natur, og at økosystemene sikres god tilstand. Kommunene har et særlig stort ansvar for å bidra til dette i sin planlegging, blant annet ved å

sikre utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet — Norsk handlingsplan for naturmangfold beskriver hvordan regjeringens politikk skal bidra til å ta vare på naturmangfoldet.

Troms og Finnmark fylkeskommune har etter sammenslåing til ett fylke ikke utarbeidet egne planer eller strategier for klima og miljø.

Regional forvaltningsplan for vannregion Troms og Finnmark er vedtatt i 2021.

Nasjonale miljømål

Norge har 24 mål for miljø. Utviklingen måles ved hjelp av miljøindikatorer. De [nasjonale målene for naturmangfold](#) er:

- Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.
- Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen for true og nær true arter og naturtyper skal forbedres.
- Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.

Lover og forvaltningsverktøy

Kommunen er pålagt en rekke plikter innen miljøforvaltningen gjennom ulike miljørelaterte lover. De to mest sentrale lovene er plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven.

Naturmangfoldloven er den mest sentrale loven når det kommer til naturforvaltning. Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) erstattet i 2009 den tidligere naturvernloven. Loven har regler om forvaltning av arter, naturtyper, områdevern, kvalitetsnormer og bærekraftig bruk. Loven fastsetter også prinsipper for høsting, uttak og forvaltning av ville arter, arter som gjør skade og fremmede arter.

Formålet med naturmangfoldloven er at naturens mangfold og økologiske prosesser skal tas vare på slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden. Loven er sektorovergripende. Det betyr at den gjelder i forhold til alle inngrep i naturen, i alle sektorer og kommer i tillegg til alle sektorlover.

Naturmangfoldlovens §4 fastsetter **forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer**. Målet er at mangfoldet av naturtyper skal ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det mangfoldet og økologiske prosesser som kjennetegner den enkelte naturtype.

Det kan fastsettes **kvalitetsnormer** for naturmangfold gjennom egne forskrifter, eksempel på det er vannressursloven og kvalitetsnormen for laksefisk.

Med utgangspunkt i naturmangfoldloven kan det gis **vern** til prioriterte arter, utvalgte naturtyper og bestemte områder gjennom egne forskrifter.

Naturmangfoldloven skal sikre at konsekvenser for naturmangfoldet utredes i alle saker hvor det er aktuelt og beskriver hvordan naturmangfold skal avveies opp mot andre samfunnsinteresser. Naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av all offentlig myndighet. Loven setter ikke krav til et bestemt resultat av en utredning, men kunnskapsgrunnlag, vurderinger og avveininger skal synliggjøres i saksutredning og vedtak.

Kommunen har gjennom **plan- og bygningsloven** hovedansvaret for hvordan arealene i kommunen disponeres. Lovens formål er «å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner». Plan- og bygningsloven er på mange måter det viktigste redskapet kommunen har, fordi den gir kommunen myndighet til å forvalte areal og stille krav om miljøhensyn i forbindelse med utbygginger.

I tillegg saksbehandler kommunen natur- og miljøsaker via en rekke lover og forskrifter:

- Forurensningsloven	- Miljøinformasjonsloven
- Friluftsløven	- Motorferdselloven
- Jordloven	- Skogbruksloven
- Klimaloven	- Vass- og avløpsanleggslova
- Kulturminneloven	- Viltloven
- Laks- og innlandsfiskloven	- Vannforskriften
- Gjødelsvareforskriften	- Nydyrkingsforskriften

5. Hva er naturmangfold?

Naturmangfold er betegnelse på de omgivelsene våre som, i det vesentlige, ikke er et resultat av menneskers påvirkning. Naturmangfold omfatter komponentene biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold.

Biologisk mangfold - omfatter variasjonen av alt liv, fra gener til arter og økosystemer.

Landskapsmessig mangfold - omfatter større sammenhenger i naturen: myr, eng, skog, innsjøer osv. Omfatter alt fra naturlandskap til kulturlandskap.

Geologisk mangfold - omfatter variasjoner i geologiske forekomster, for eksempel spesielle mineraler, bergarter, geologiske formelementer, forkastninger og områder med fossiler.

Hvorfor er naturmangfold viktig?

At natur har egenverdi, er for mange et sterkt argument for bevaring av naturmangfold. Å tillegge en art egenverdi vil si å respektere artens rett til å eksistere og til å utfolde sitt livs potensiale, uansett om arten er nyttig for oss eller ikke.

Samtidig er naturen og godene vi får fra naturen grunnlaget for menneskers liv og velferd. Mangfold av arter, naturtyper, landskap og geologi gir oss tilgang på alt fra rent vann, mat og medisiner til energi, byggematerialer, regulerer klimaet og gir oss gode opplevelser. De

funksjoner og prosesser som naturmangfoldet bidrar til, utgjør grunnlaget for vår samfunnsmessige eksistens.

En måte å beskrive og synliggjøre hva naturen betyr for oss er gjennom begrepet økosystemtjenester. Økosystemtjenester er definert som goder, tjenester eller produkter som naturen gir menneskene og kan deles i disse undergruppene:

Forsynende tjenester – er konkrete goder som hentes fra naturen. Eksempel på dette er mat, vann, mineraler, ferskvann og brensel. I Senja kommune er fisk, vann, mineraler, vilt og ved som vi høster, eksempel på forsynende tjenester som har stor betydning.

Støttende tjenester – er grunnleggende prosesser som er nødvendig for at andre økosystemtjenester skal fungere. Støttende tjenester er for eksempel nedbrytning av organisk avfall, resirkulering av næring, primærproduksjon og vannkretsløp. Støttende tjenester er ikke like åpenbare for oss i det daglige, men uten disse tjenestene ville vi raskt merket endringer i omgivelsene.

Regulerende tjeneste – er forhold hvor økosystemer kontrollerer eller påvirker faktorer som er relevante for menneskers miljø. Regulerende tjenester er karbonlagring, flomdemping fra myrer, vann- og luftrensing, pollinering og sykdomskontroll. Regulerende tjenester er på samme måte som støttende tjenester mest synlig når de ikke fungerer, eller blir overbelastet, for eksempel når bekkeløp og elver flommer over.

Kulturell tjeneste – er ikke-materielle tjenester som mennesker får fra naturen. Eksempel er friluftsliv, rekreasjon, spirituell inspirasjon, samt vitenskapelige oppdagelser. Kulturelle tjenester handler også om historisk bruk av landskapet og naturen, og vår videreføring av den.

Naturmangfold og bærekraftig forvaltning

Bærekraftig utvikling ble et begrep i 1987 da «Vår felles framtid» eller Brundtlandrapporten ble lagt frem. Rapporten ble utarbeidet av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, ledet av Gro Harlem Brundtland. Kommisjonen som skrev rapporten, fremhever en tro på at mennesker kan bygge en framtid som er rikere, tryggere og mer rettferdig, innenfor naturens bæreevne.

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine. Bærekraftsmålene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold.

For å skape bærekraftig utvikling må det jobbes på tre områder:

- Klima og miljø
- Økonomi
- Sosiale forhold

Først når alle tre områder har oppfylt sine mål kan man snakke om at noe er bærekraftig.

Sosial bærekraft – handler om å sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for å leve et anstendig liv. Alle i samfunnet skal ha lik tilgang til sysselsetting, kultur, et anstendig hjem og egnet bomiljø, utdanning, sikkerhet og deltakelse i samfunnet.

Økonomisk bærekraft – handler om å sikre økonomisk trygghet for alle. En bærekraftig økonomi er rettferdig og varig, slik at alle har råd til å dekke sine behov nå og i fremtiden. Økonomisk bærekraft handler om å forvalte ressursene på en slik måte at det ikke går ut over fremtidig verdiskapning.

Miljømessig bærekraft – handler om forvaltning av miljø- og naturressursene for etterleken. Vi må forvalte naturen og klimaet på en måte som ikke ødelegger muligheten for neste generasjon. Motvirke klimaendringer, hindre forurensning og bevare naturmangfold er viktige faktorer i miljømessig bærekraft.

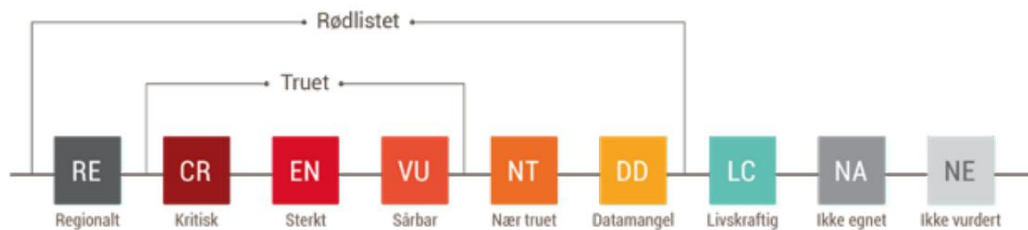
6. Aktuelle trusler mot naturmangfold

Naturen over hele jordkloden er påvirket av menneskeskapte drivkrefter, og økosystemer og deres biologiske mangfold viser klare og dramatiske tegn til tilbakegang.

De siste 50 årene har vi globalt økt matproduksjonen, fiske og fangst, avvirkning av skog og annet uttak av naturressurser betydelig. Menneskelig aktivitet fører til at stadig flere arter står i fare for å bli utryddet. Det globale naturmangfoldet er redusert og klodens økosystemer påvirket på en negativ måte. På artsnivå trues omtrent en fjerdedel av artene innenfor vel kjente artsgrupper av utryddelse, noe som er anslått til å omfatte omtrent en million arter på tvers av alle artsgrupper. Noen økosystemer er så belastet at de ikke lenger kan levere mat, rent vann og brensel til de som er avhengig av det.

Nasjonalt og lokalt merkes også endringer i naturmangfoldet med nedgang i antall arter, flere arter og naturtyper som trues av utrydding og spredning av fremmede arter som eksempel. Norsk rødliste for arter 2021 anslår at 21% av alle arter som er vurdert til å ha en risiko for å dø ut fra Norge, 12 % er ansett som truet. I Rødlisten for naturtyper 2018 har ført opp halvparten av alle vurderte naturtyper og 31% som truet.

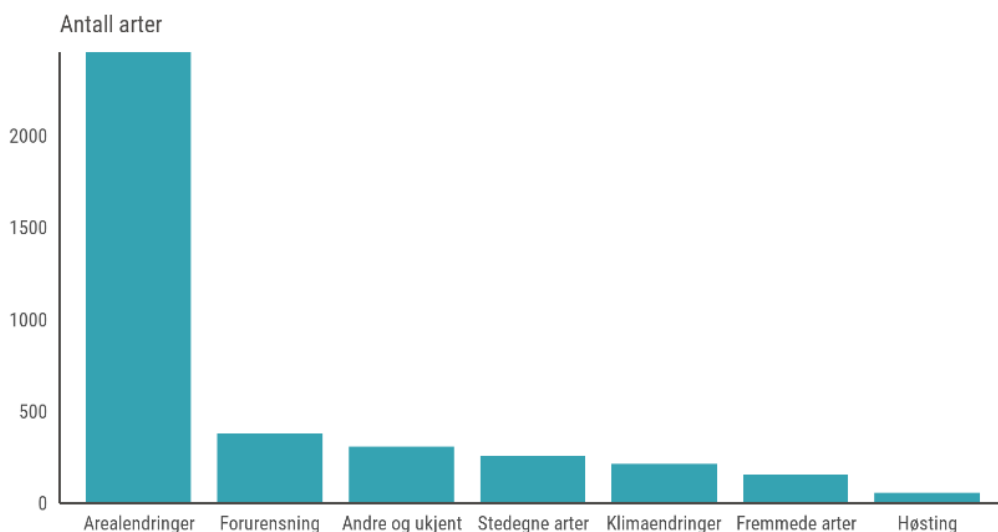
Figur 3 De ni kategoriene som brukes i regionale rødlisteprosesser etter Den internasjonale naturvernunionen (IUCN) sin metodikk

Årsaken til den negative utviklingen både globalt og nasjonalt er endringer i arealbruk, overhøsting, klimaendringer, forurensning og spredning av fremmede arter.

Det er fem hovedtyper menneskeskapte trusler mot biologisk mangfold:

- Arealbruksendringer
- Overbeskatning
- Klimaendringer
- Forurensning
- Fremmede arter

Arealbruksendringer er den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge og internasjonalt. Godt hjulpet av forurensning, klimaendringer og fremmedarter. Andre påvirkningsfaktorer er død på grunn av kollisjoner, bifangst, naturkatastrofer og påvirkninger utenfor Norge.

Figur 4 Arealendringer er den største trusselen mot biologisk mangfold i Norge. «Andre og ukjent» omfatter faktorer som bl.a. støy og ferdsl, samt påvirkninger utenfor Norge. (Kilde artsdatabanken)

Arealbruksendringer

Ifølge Artsdatabanken er omtrent 90 % av de truede artene på den norske rødlista truet på grunn av ulike arealendringer. Tap, forringelse og fragmentering av leveområder utgjør de mest alvorlige truslene mot det biologiske mangfoldet i dag. Arealendringer kan ødelegge artenes leveområder eller stykke de opp.

Eksempler på arealendringer er bygging av vei, hus, hytter eller industri, flatehogst av skog, drenering av myr, nydyrking, endret bruk av beiteområder, oppdemminger eller å legge elv

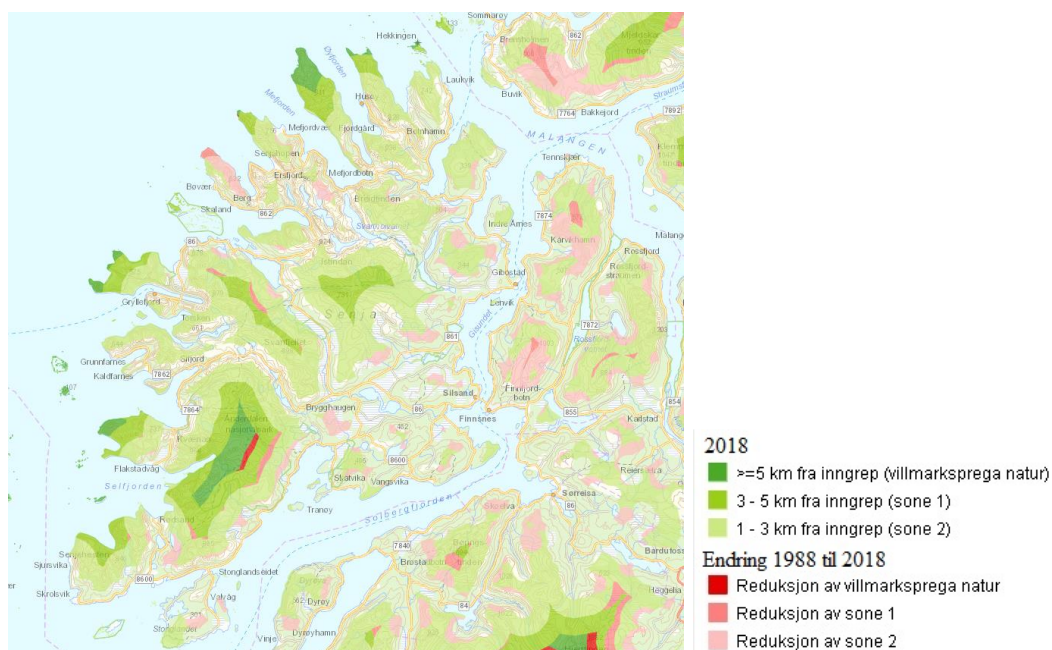
eller bekk i rør. Det er ofte ikke bare det aktuelle arealet som nedbygges eller endres som påvirkes. Støy og forstyrrelser, hindringer som stopper vandringer/trekk, eller tap av områder som er viktige i artenes livssyklus kan gi påvirkning langt ut over det konkrete arealet som endres.

I Senja kommune har vi store inngrepsfrie områder (definert som >1 km fra inngrep), men mindre av det som kan betegnes som villmarkspreget natur (>=5 km fra inngrep). Den største delen av villmarkspreget natur ligger i Ånderdalen nasjonalpark.

Store, sammenhengende naturområder med urørt preg er fortsatt viktig for mangfoldet i norsk natur. Områdene har stor verdi for arter med krav til store leveområder og hvor forstyrrelser fra tekniske inngrep påvirker arten negativt. Særlig viktig er disse områdene for sjeldne arter med spesifikke krav til leveområde. Intakte økosystemer eller økosystemer med liten påvirkning er viktige som referanseområder for vurdering av påvirkninger på arter og økosystemer. For oss som mennesker kan fraværet av inngrep gi opplevelse av stillhet og urørthet. Som figuren viser har vi de siste 30 årene stadig gjort nye inngrep i og nært naturområder slik at andelen inngrepsfri natur er redusert.

Måten arealer brukes på har også stor betydning. Omlegging av landbruket har endret seg betydelig og dette vil prege naturlandskapet i kommunen fremover. Tidligere var husdyrhold vanlig i alle bygder i Senja, noe som har preget både innmark og utmark. Høsting av ugjøddelede slåttmarker har opphørt og færre husdyr går på utmarksbeite. Dette vil medføre gjengroing av mange naturtyper, både de som direkte har vært koblet til driften som slåttmarker, men også skogsareal og fjellområder. Endel områder er også utsatt for etablering av fremmede arter som kan danne tette bestander og fortrenger stedegne arter.

Naturtyper som er særlig truet av gjengroing er fjell, kystlynghei, sanddynemark og slåttmarker. Slåttmark og kystlynghei er **utvalgte naturtyper** som er beskyttet etter naturmangfoldloven §§ 53-56. God forvaltning av skogressursene og opprettholdelse av beitebasert landbruk er viktig i forhold til arts mangfoldet. Skogforvaltning er også en viktig faktor for å øke aktivt opptak av CO₂.

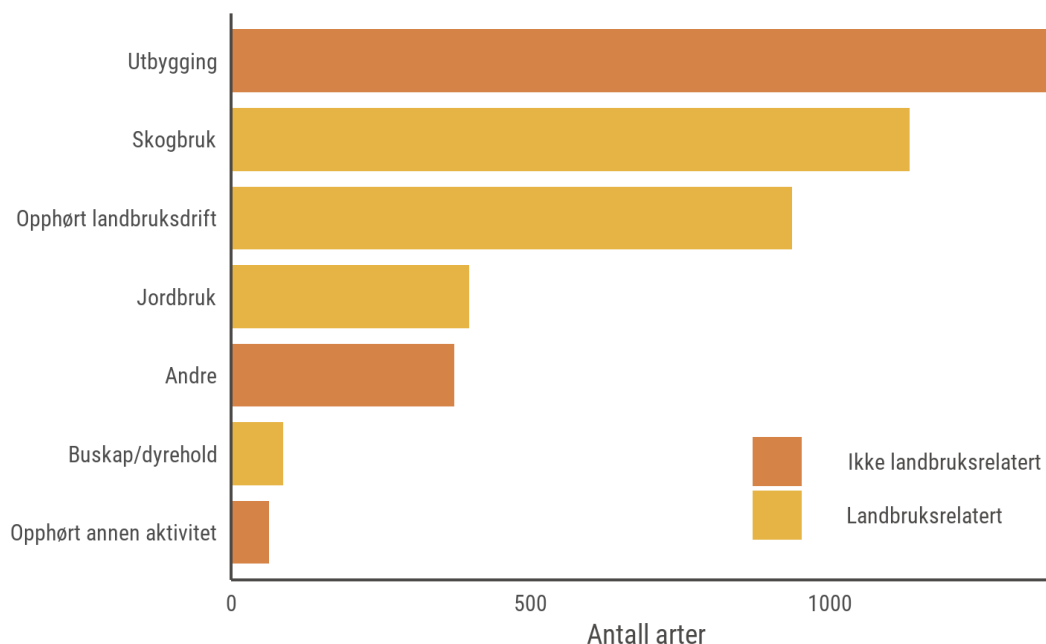
Figur 1 Arealbruksendringer i Senja kommune fra 1988 til 2018

Skog og myrarealene i Senja er ikke under like stort press i forhold til nydyrking og hogst som de er nasjonalt. For skogen i Senja kommune er avvirking trolig langt under tilveksten, og det meste av hogst foregår som plukkhogst eller mindre flater som tas ut til selvhusholdning. Grøfting og drenering av myr for oppdyrking og skogbruk skjer i liten grad i dag. Opphør av slått og beite som fører til gjengroing av arealer er trolig en mer dominerende faktor i Senja enn reduksjon av skogsareal.

Bygging av infrastruktur (veier, kraftlinjer) samt arealer til industri, fritidsboliger og boligområder står trolig for de største arealbruksendringene i Senja kommune. Mens boligbygging i stor grad skjer i sentrumsområder og i lokalsenter, er hyttebygging lokalisert over større areal og kan i stor grad bidra til fragmentering av arealer. Moderne standard med vei helt frem, strøm, vann og avløp skaper inngrep som påvirker naturen i omgivelsene. Søkelys på å utnytte allerede bebygde områder, fremfor å ta «hull» på nye områder kan bidra til å redusere videre fragmentering.

Populære utfartsområder og turstier kan virke inngripende på naturmangfoldet i området. Det gjelder for eksempel toppturer og skuterløyper. Skaden kan bestå av slitasje på vegetasjon/jordsmonn eller forstyrrelse av fugleliv og dyr som vil trekke unna områder med mye ferdsel. I slike tilfeller er det summen av påvirkning som skaper utfordringer.

Figur 5 Antall truede arter som påvirkes negativt av ulike former av arealendringer på land. Både landbruksrelaterte arealendringer og arealendringer som ikke er knyttet til landbruk er inkludert. (Kilde artsdatabanken)

Utfartsområder som utsettes for slitasje kan gi store sår i naturen. Spesielt bløt myr og bratte skråninger med løsmasser kan være utsatt. Der det blir hull på vegetasjonen vil mange velge nye traseer som gir brede spor, eller mange parallelle spor. I bratt terreng kan stier bli til små elver som tar med seg og vasker ut løsmasser i forbindelse med nedbør. Forsøpling kan også være et problem. Tilrettelegging med skilting av gode traseer, klopping, gruslegging, toaletter og søppelkasser kan avhjelpe problemene. Det fordrer at kommunen har en aktiv, langsiktig tilnærming til besøksforvaltning.

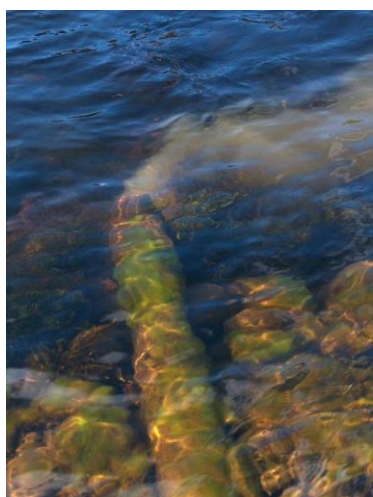
I sjø er arealendringer i hovedsak knyttet til to områder: Utfylling i sjø og akvakulturanlegg. Randsonen mellom sjø og land er sårbar for endringer i form av utfyllinger, fjerning av masser, og andre inngrep.

Oppdrettsanleggene legger beslag på en liten andel av kommunens sjøareal, men påvirkning fra utslipp, rømt fisk, lakselus eller støy og visuelt inntrykk merkes på langt større områder.

Forurensning av jord og vann

Forurensning belaster økosystemene og kan føre til reduksjon eller utryddelse av følsomme arter. Forurensning kan virke direkte i form av akutt død, men vanligere er mindre akutte virkninger som redusert evne til reproduksjon og redusert overlevelse. Forurensning kan også gi indirekte virkninger som endret kvalitet på leveområder, f.eks. på grunn av tilførsel av nitrogen. Forurensning er en betydelig trussel mot naturmangfoldet, men er likevel en betydelig mindre trussel enn arealbruksendringer.

Forurensning i form av økning i tilførsel av næringsstoffer, som nitrogen, er antatt å påvirke flest arter i vårt område negativt. Det omfatter både tilførsel fra andre steder (langtransportert forurensning) og lokal forurensning som gjødsling, og gjelder for både landmiljø, ferskvann og marine områder. I Senja er det særlig alger knyttet til ferskvannsmiljø som er sårbare for økt næringstilførsel.

Organisk utslipp til sjø fra kloakk og oppdrett kan ha lokal negativ miljøeffekt, særlig i områder som har dårlig vannutskifting. Hvis bunnen i et område tilføres for mye organisk materiale i forhold til hva bunndyrene klarer å fortære, dør dyrene og det organiske materialet hopper seg opp. Utslippene består imidlertid ofte av lett nedbrytbare forbindelser og hvis utslippene opphører vil bunnfaunaen i bløtbunnsområder lett reetableres. Utslipp i områder med saktevoksende arter som svamper og koraller har større skadeeffekt.

Miljøforurensning som hopper seg opp i næringskjeden kan gi alvorlige langtidseffekter. Det er i særlig grad marine arter og arter høyt oppe i næringskjeden som rammes. Kadmium, kvikksølv, bly, TBT, PCB, PAH og dioksiner er eksempler på miljøgifter som er vanlige å finne i sedimenter langs norskekysten. Forurensning kan spres fra sedimentene på sjøbunnen til vann og organismer, enkelte miljøgifter løser seg lettere opp i vann enn andre.

Industrien er den klart største kilden til forurensning av sedimenter. Til tross for strengere krav til rensing og å begrense utslipp, er utslipp fra industrien fortsatt et miljøproblem. Eksempler på industri som slipper ut forurensning til vann er blant annet smelte- og aluminiumverk, kjemisk og mekanisk industri og gruver. En annen viktig kilde til forurensning er utslipp fra havner. Det er også avrenning fra forurensede områder på land, som fra byer og avfallsfylninger.

På verdensbasis er det anslått at mellom 8–12 millioner tonn plast havner i havet hvert år. Selv om vi har begrenset kunnskap om nøyaktig hvor mye avfall som befinner seg i norske havområder, hersker det ingen tvil om at marin forurensning er et stort problem også i Norge.

Små plastpartikler, som mikro- og nanoplast, dannes ved slitasje og nedbrytning av plast, eller brukes i produkter, og spres også med vann, havstrømmer og luft. I tillegg er plasten i

seg selv ofte tilsatt kjemikalier, og miljøgifter i vannet kan binde seg til overflaten av plasten. Plasten kan dermed også spre miljøgifter og kjemikalier.

Høsting/overbeskatning

Overbeskatning rammer først og fremst fiske-, fugle- og pattedyrpopulasjoner som høstes gjennom fiske eller jakt. Overbeskatning fører i første omgang til færre individer av selve arten, men kan i neste omgang føre til endringer i hele økosystemet. En slik endring kan medføre varige skifter i næringskjeden og føre til at andre arter i næringskjeden får problemer eller at andre arter overtar og dominerer. I noen tilfeller kan hele økosystemets produktivitet blir redusert. Eksempler på arter som er truet pga. direkte eller indirekte påvirkning fra høsting i vårt nærmiljø er lomvi, krykkje, vanlig uer, ål, hare og fjell- og lirype.

Arter som er truet av overbeskatning er ofte av stor betydning og interesse for oss, og kollaps i slike bestander kan ha stor samfunnsmessig og økonomisk effekt. Tilstanden for kommersielle bestander er avhengig av hvordan disse blir forvaltet og beskattet.

Jakt og fiske er sterkt regulert i Norge. Kystfiske er nasjonalt forvaltet, mens kommunen og grunneiere står sterkt i forvaltning av ferskvannsfisk og vilt. Fiskebestander i norske havområder synes pr. i dag å være godt forvaltet, men endrede forutsetninger som klimaendringer kan gi nye utfordringer. Overhøsting forekommer likevel, enten fordi vi ikke forvalter riktig eller fordi vi ikke overholder de begrensninger som forvaltningen setter.

Klimaendringer

Vi opplever allerede klimaendringer nasjonalt og lokalt, og effekten av klimaendringer vil øke i fremtiden. At klimaet blir mildere, våtere og villere, medfører større fare for ras, flom, stormflo og andre naturskader. Dette vil skape utfordringer for oss mennesker, men klimaendringene er også et raskt økende problem for naturmangfoldet.

Når klimaet endrer seg og temperaturene øker, vil artene forsøke å tilpasse seg ved å flytte seg til kjøligere strøk. Noen vil klare det, mange ikke. FN antar at mange arter vil dø ut som følge av klimaendringer. Norsk Rødliste viser en markant økning i arter som er truet av klimaendringer fra 2015 til 2021. Mer enn dobbelt så mange arter påvirkes negativt av klimaendringer sammenlignet med Rødlista for arter 2015. Naturindeksen for Norge for 2020 viser at klimaendringer er en spesielt stor påvirkningsfaktor for det biologiske mangfoldet i sjøen og på fjellet. Karplanter, lav og moser er særlig utsatte for endringene, men også fugler og pattedyr kan på sikt bli utryddingstruet.

Havet påvirkes i stor grad av klimaendringen. Havet har tatt opp nesten alt (> 90 %) av overskuddsvarme som følge av menneskeskapte klimagassutslipp. Oppvarmingen av havet skjer nå dobbelt så raskt som den gjorde for 25 år siden. Det vil føre til at mange økosystemer vil oppleve store ødeleggelser.

Marine hetebølger og havforsuring kan gi store negative følger. Marine hetebølger kan ødelegge for arter eller økosystemer som i prinsippet kunne overlevd den økte gjennomsnittstemperaturen.

Havforsuring på grunn av økt CO₂-innhold påvirker mange organismegrupper og arter negativt. Kalkdannende organismer, som en del alger og koraller, får problemer med å binde kalk. Man har dårlig kunnskap om langtidseffekter av havforsuring og hva som påvirker sårbarheten hos ulike arter. Norske havområder er spesielt utsatt for havforsuring, særlig lengst i nord. Årsaken er blant annet at kaldt vann kan ta opp mer CO₂ enn varmere vann, og at tilførsler av ferskvann fra elver og issmelting svekker havets evne til å nøytralisere forsuringen.

Forsterket lagdeling i havet kan også medføre dårligere transport av næringsstoffer og økt fare for oksygenfrie bunnforhold i f.eks. fjorder.

I en periode vil man i nord trolig oppleve en økning i artsmangfold på grunn av nye arter som trekker hit. Arter som er avhengig av kaldt klima vil etter hvert få problemer, og trekke lengre nord eller dø ut. I det marine miljøet gir økt havtemperatur tilgang på nye arter som makrell og taskekrabbe, og torsken gyter nå lengre nord. Det gir oss mange fordeler i dag, men på sikt kan det gi negative effekter.

Fremmede arter

Miljødirektoratet har utarbeidet «Tiltaksplan mot fremmede skadelige organismer (2020 – 2025)» bakgrunn av oppdrag fra Klima- og miljødepartementet. De overordnede føringene i planen slår fast at det er behov for en styrking av innsatsen mot fremmede skadelige organismer. Tidlig innsats må gis høyere prioritet og stimulerende og løsningsorienterte tiltak må benyttes

Norsk fremmedartliste viser at 182 fremmedarter er registrert i Troms, av disse er 89 arter vurdert å ha svært høy, høy eller mulig høy risiko. Mange av artene er knyttet til hagekultur, enten det er karplanter som tromsøpalme, kjempespringfrø og sandlupin eller bløtdyr som brunsnegl. Andre arter har rømt fra fangenskap (mink, regnbueørret) eller er satt ut med vilje (sitkagran, kongekrabbe og pukkellaks).

Mange av de etablerte, fremmede marine organismene i Norge utgjør svært høy eller høy risiko basert på økologisk effekt og invasjonspotensial. I tillegg er det mange marine arter som forventes å etablere seg i Norge i løpet av de nærmeste 50 årene.

Endrede klimaforhold med økte temperaturer kan føre til at flere fremmede arter etablerer seg i Senja. Videre kan økt trafikk mellom nordområdene føre til kolonisering og etablering av arter fra det nordlige Stillehavet eller fra Nordvest-Atlanteren.

Flere faktorer som virker sammen

Ofte er det ikke en enkelt faktor som forklarer alt av endringer. Ofte virker flere faktorer sammen og påvirker en art eller et naturmiljø. I mange tilfeller er effekten av påvirkningsfaktorer samvirkende og til og med forsterkende.

Fremmede arter kan lettere etablere seg i områder som er ustabile på grunn av menneskeskapte arealpåvirkninger. Klimaendringer gjør det ofte lettere for fremmede arter å spre seg. Endringer i klima kan påvirke skadeomfang av giftige stoff. Dette er kun noen eksempler på flere faktorer som virker sammen. Det er liten kunnskap om slike samvirkende effekter, noe som gjør at det kan være vanskelig å identifisere årsak og dermed også vanskelig å iverksette effektive forvaltningstiltak i tide.

7. Påvirkningsfaktorer for hovednaturtypene i Senja

Ferskvannsområder/elver

Naturtyper som **kalksjøer** og **kroksjøer** og arter som **elvemusling** er sårbare for fysiske inngrep og tilførsel av næringssalter. Tiltak som bidrar til økt næringstilførsel gjennom avrenning, vassdragsregulering, bekkelukking eller på annen måte, må unngås.

Landbruksaktivitet og hogst i nedslagsfeltet bør gjennomføres på en skånsom måte.

Drenering av myrer og annen utmark til disse lokalitetene bør unngås. Det samme gjelder igjenfylling og forsøpling i kantene. Det er utarbeidet en nasjonal handlingsplan for kalksjøer (DN-rapport 6-2011) hvor man kan søke råd om tiltak. Oppvekstvilkår for yngel til laksefisk blir påvirket av mange av de samme faktorene. Her kommer også forhold som endring av fysiske forhold i elv og sidebekker, graving og uttak av elvegrus inn som faktorer.

Anadrom fisk

I følge «status for norske laksebestander i 2021» er rømt oppdrettslaks og lakselus fortsatt de største truslene mot villaks. Pukkellaks er en ny trussel som også blir vurdert som stor, men kunnskapen om effekten er dårlig, og usikkerheten om framtidig utvikling stor. Klimaendringer er vurdert som en større trussel enn tidligere.

Lakselus har trolig mindre betydning for laksesmolt i Nord-Norge enn sør for Nordland. Årsaken til dette er timingen mellom lakselustoppen og utvandring av smolt. Situasjonen for sjørret og sjørøye er annerledes enn for laksesmolt. Disse artene går som regel hele sommeren inne i fjordsystemet og er derfor mer utsatt for infeksjon av lakselus. Sjørret som oppholder seg lengst i sjøvann (2-3 uker lengre enn sjørøye) er forventet å være mer utsatt, enn sjørøye som vender tidligere tilbake til ferskvann.

Laksens overlevelse i sjø har gått tilbake, men redusert fiske har medført at antallet laks som gyter i elvene har økt de senere årene. Andelen av lakseinnsiget som var igjen til gyting etter fisket var mindre enn 20 % da drivgarnfisket foregikk (1983-88), men har deretter økt gradvis. I 2020 var andelen ca. 63 %. Laksebestandene i Senja har også hatt en positiv utvikling i gytebestandsmålene.

De fleste laksebestandene i Senja er genetisk påvirket. Oppdrettsnæringen har de siste årene gjennomført omfattende tiltak som har redusert andelen laks som rømmer. Dette har redusert gjennomsnittlig andel rømt laks i prøver fra laksebestandene de siste årene. Økning i produksjonen av oppdrettslaks medfører imidlertid at antallet laks som rømmer fortsatt er høyt i enkelte år, selv om en mindre andel av laksen rømmer. De siste årene har det vært en synkende andel rømt oppdrettslaks i elvene om høsten, men likevel er det fortsatt høye andeler av rømt oppdrettslaks i en del gytebestander. Tiltak som å ta ut rømt laks har større effekt i mindre enn i større elver.

Pukkellaks er en fremmed fisk som kommer fra Stillehavet, og ble satt ut i elver rundt Kvitsjøen av russere. Arten er nå i ferd med å spre seg i Norge. Problemet er særlig stort i Finnmark, men er økende i Troms. I 2021 ble der registrert pukkellaks i flere elver på Senja. Våren 2022 er det registrert yngel i en rekke elver i Nord-Troms og Finnmark. Fisken har en streng to-årlig syklus og ny invasjon er forventet i 2023.

Hvordan pukkellaks vil påvirke laks, ørret og røye er uklart, men stadig større invasjoner av en fremmed art vil trolig ha negativ effekt. Pukkellaksen gyter før laks og sjørret. Den krysser seg ikke med atlantisk laks eller ørret, men kan ha andre negative effekter. Fisk som dør etter gyting kan medføre forurensning, introduksjon av sykdommer, fortrenging av andre arter og andre konsekvenser.

Myr/våtmarksområder

Myr har verdi som en viktig naturtype. Myr har betydning for mange plante og dyrearter, og kanskje særlig for fugler. Myr fungerer også som et naturlig CO₂-lager.

Menneskelig påvirkning i form av arealbruksendring har vært og er den største trusselen for våtmarker og myr. Tidligere har drenering til skog- og landbruksformål vært den største påvirkningsfaktoren. Det er sjeldent det bygges direkte på myr, men utbygging av infrastruktur knyttet til energi, og bolig- og hyttebygging er forventet å bidra sterkere til forstyrrelser av myr i fremtiden. Torvuttak til produksjon av veksttorv er nasjonalt en trussel mot myr.

Skog og åpen fastmark

For mange av artene knyttet til skog er skogbruk vurdert som den viktigste påvirkningsfaktoren. I dag er aktivt skogbruk i form av flatehogst og skogplanting liten i

Senja. Mange av de viktigste skogstypene er også fredet, eller i ferd med å bli fredet. Utbygging av hytteområder kan bli den sterkeste påvirkningsfaktoren i Senja. Hogst og treslagskifte til gran er mulige trusler for sårbare skogstyper som for eksempel kalkrik skog. Det er registrert flere funn av kalkelskende rødlistearter i undersøkte områder og det er grunn til å tro at vi har for liten kunnskap om artsrikdommen og mulighet for viktige naturtyper i de kalkrike områdene. Ved større inngrep i slike områder bør det gjøres nærmere vurderinger/undersøkelser.

Fjell, snø og issystem

Fjellet har til alle tider vært påvirket av mennesker gjennom husdyrbeite, hogst, jakt, reindrift og stedvis gruvedrift. I moderne tid er det vei- og kraftutbygginger, samt bygging av fritidsboliger som utgjør den sterkeste påvirkningen, sammen med friluftsliv.

For å bevare naturverdiene i fjellet er det nødvendig å unngå fysiske inngrep, spesielt alle former for grøfting og veibygging. Dette inkluderer også at all bruk av kjøretøyer som kan sette spor etter seg må unngås.

Vi har for liten kunnskap om artsrikdommen og mulighet for viktige naturtyper i fjellområder. Ved større inngrep i slike områder bør det gjøres nærmere vurderinger/undersøkelser. Det gjelder også for tilrettelegging for friluftsliv og turisme.

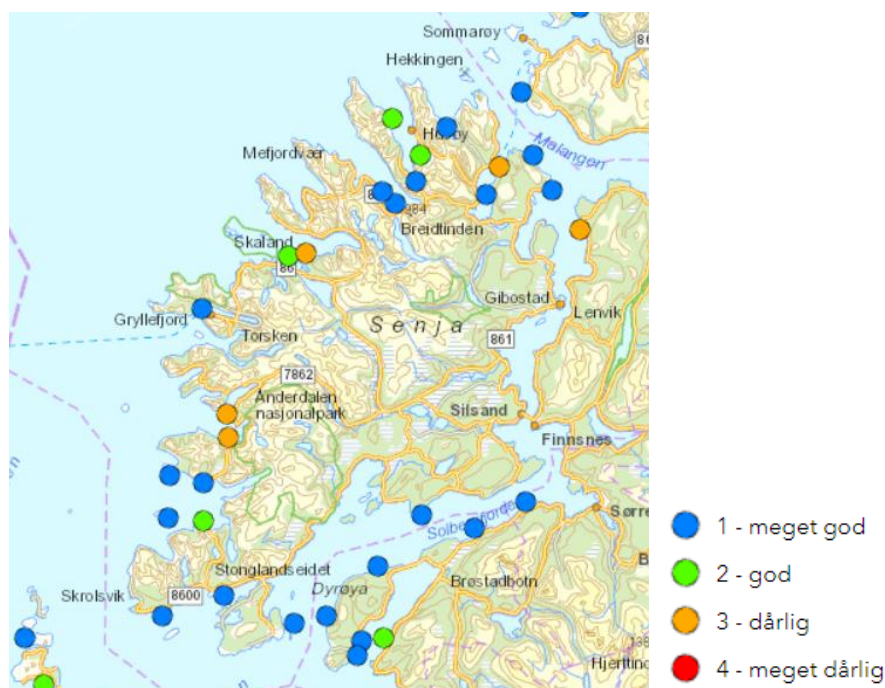
Hav og strandsone

Fiskeri, fiskeoppdrett, skipsfart, petroleumsvirksomhet, industri, avløp, landbruk, og marin forsøpling er viktige påvirkningsfaktorer på de marine økosystemene. Høsting og klima er de viktigste påvirkningene ute i havområdene. Kystvann har en mer kompleks påvirkningsprofil som inkluderer forurensing, oppdrettsanlegg, fiskeri, båttrafikk og andre menneskelige inngrep.

Utslipp av både uorganiske og organiske partikler kan virke forstyrrende særlig for bunnlevende organismer. Kilden til utslipp kan være oppdrett eller avløpsanlegg. Ofte er det områder i umiddelbar nærhet til utslippet som blir mest påvirket. Organismer som er særlig sensitive for organisk utslipp og nedslamming er tare, ruglbunn, ålegress, koraller og svamper. Dersom de blir dekket av et lag med finkornet sediment, hindrer dette

gassutvekslingen i cellene. Bløtbunnsamfunn er svært sensitive for utslipp av partikler, men også løste næringssalter fra avløp og landbruk.

Figur 6 Resultat av miljøundersøkelser (B-undersøkelser) fra oppdrettsanlegg i Senja viser at enkelte lokaliteter er overbelastet med organisk materiale. Slike anlegg følges blant annet opp med økt overvåking og brakklegging (Kilde: Fiskeridirektoratet).

Mens noen arter påvirkes negativt, kan andre arter bli stimulert av næringssalter og organisk utslipp, det kalles gjerne eutrofiering. Særlig bunnflora og -fauna kan påvirkes og endres betydelig. Ved opphør av utslipp har mange arter lett for å reetablere seg, mens saktevoksende arter som svamper og koraller bruker mange tiår på å vokse. Disse samfunnene er derfor mer sårbare for organisk utslipp enn tareskog som relativt raskt reetablerer seg. Kjemiske utslipp som f.eks. hydrogenperoksid kan også virke negativt på tare, ålegress og ruglbunn.

Brakkvannsdelta er en sårbar naturtype som er avhengig av høy grad av sedimentasjon og erosjon, og trues av flomdempende tiltak og regulering. Videre er delta truet av fysiske inngrep som utfylling, forbygning av elveløp o.l..

For å bevare naturverdiene i rike strandberg er det nødvendig å unngå fysiske inngrep, spesielt alle former for sprenging og utbygging.

Det er en økende interesse for høsting av marine ressurser som tang, tare og korallsand. Det er viktig å ikke sette i gang høsting av disse ressursene før man har undersøkt nærmere om høsting kan gjennomføres bærekraftig. Et eksempel på overhøsting er det omfattende haneskjellfiskeriet i Svalbardsonen fra slutten av 1980-tallet. Fisket ble stoppet i 1992 på en da nesten nedfisket bestand.

Fiskerier kan medføre skader på andre arter enn de som er hovedmålet. Bifangst og skader av redskaper på sårbare naturtyper som korallrev, korallskog og svampekog som vokser svært langsomt kan akkumuleres over tid. Nær halvparten av de registrerte norske korallrev er allerede skadet eller ødelagt av trål, annen fiskeredskap og oljevirksomhet.

Kunnskap om hvordan akvakultur påvirker gyte- og oppvekstområder for kysttorsk og rekefelt er begrenset, men det foregår forskning på området.

Det er mange faktorer som bidrar til negativ utvikling for sjøfugl. Klimaendringer og menneskelig aktivitet er trolig det som har de største konsekvensene for tilgang på mat. Tap av egg ved at reiret blir plyndret ser også ut til å ha en økende betydning og kan ha stor lokal påvirkning. Kråkefugl og mink er hovedsynderne. Økt mengde havørn som skremmer opp fugl fra rede kan også være med å bidra til at reirene lettere blir røvet.

Én fremmed art som sannsynligvis vil etablere seg i Senja i løpet av de neste årene, er kongekrabben *Paralithodes camtschaticus*. Kongekrabben ble satt ut i Murmanskfjorden i 1961 og ble første gang funnet i Norge i Varanger i 1977. Siden har den spredd seg stadig sørover. De siste årene har det vært sporadiske funn av kongekrabbe ved Senja, blant annet i Gisundet og på Skreigrunnen vest for Senjahopen. Forskerne regner med at arten vil etablere seg utenfor kysten av Troms, Vesterålen og Lofoten og gi grunnlag for et kommersielt fiske.

Kongekrabbe kan ha negative effekter på bunnfaunaen der den forekommer i høye tettheter over lang tid. Arten har stort invasjonspotensial på grunn av opportunistisk fødestrategi og høy produksjonsevne.

8. Strategier for bærekraftig forvaltning av naturmangfold

Skal kommunen lykkes med å oppnå sine målsetninger er det behov for tydelige strategier for hvordan naturmangfoldet skal forvaltes og hvilke hensyn som skal tas i kommunens arealforvaltning og øvrig forvaltning. Strategiene skal sammen med handlingsplanen være førende for hvordan Senja kommune forholder seg til saker som har konsekvenser for naturmiljø.

Grunnleggende prinsipper

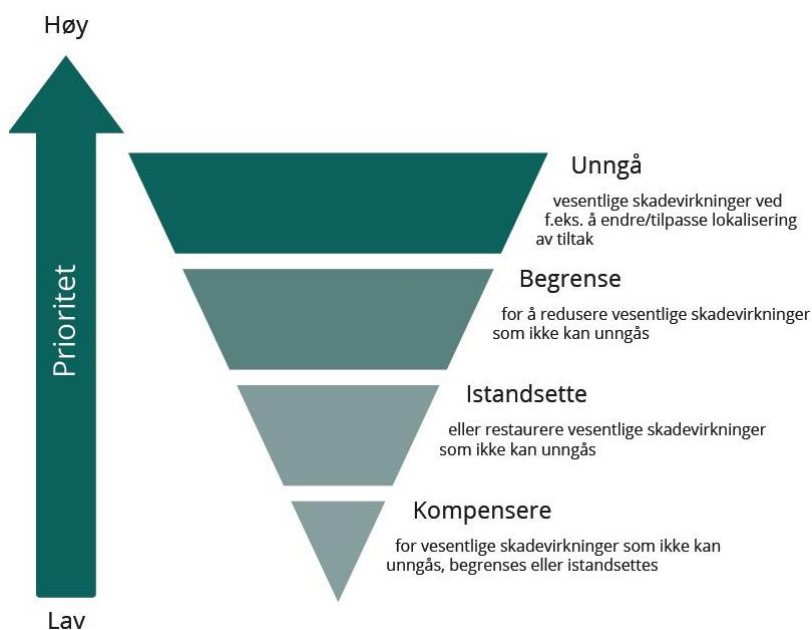
Kommunen skal i sin saksbehandling forholde seg til gjeldende lover og forskrifter, og legge til grunn hovedmålet om at Senja kommune skal ta vare på natur og landskap, på land, i vann og i havet, og styrke naturmangfoldet i kommunen for fremtidige generasjoner

I alle saker som gir konsekvenser for naturmangfold og miljø skal det utredes og beskrives hvordan naturmangfold skal avveies opp mot andre samfunnsinteresser jf. prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8–12. I saker som vil få virkning for naturmiljøet skal det utredes tiltak for å unngå vesentlige skadevirkninger for miljø, klima og naturmangfold basert på en prioritert rekkefølge med mulige tiltak.

Å ødelegge for senere å tilbakeføre eller restaurere naturmiljø er kostbart og kan sjelden erstatte det opprinnelige miljøet. Kommunen skal i behandling av saker som har betydning for naturmangfoldet benytte en systematisk tilnærming (tiltakshierarki), for så langt det er mulig, å unngå, eventuelt begrense tap av viktig naturmiljø, viktige naturtyper og biologisk mangfold. Hvis påvirkning på naturmiljø ikke kan unngås, må det vurderes om avbøtende tiltak for å redusere eller kompensere tap av naturmangfold kan pålegges.

Bevaring av viktig naturmangfold skal være hovedvalget, så langt det er mulig.

Figur 7 Grunnprinsippene i vurderinger i et tiltakshierarki

Krav til kunnskapsinnhenting/naturfaglig vurderinger

Naturmangfoldloven setter ikke direkte krav om at det må gjennomføres naturfaglige undersøkelser som grunnlag for vurderinger utover at vurderingen skal være basert på vitenskapelig kunnskap. Hvis det etter kommunens vurdering mangler kunnskap om naturmangfoldet i området, eller om virkningen av tiltaket, kan kommunen kreve undersøkelser.

Kommunen skal

- alltid kreve undersøkelser når det er stilt krav gjennom generelle planbestemmelser om slik kartlegging, f.eks. i angitte hensynssoner.
- Vurdere å stille krav om naturtypekartlegging og naturmangfoldvurdering i forbindelse med realisering av planer vedtatt før 1.1.2010¹
- Vurdere å stille krav om at konsekvenser for vannområder, drikkevannskilder, myrareal og landskaps- og naturtyper skal utredes i forbindelse med søknad om tiltak

Når kommunen gjennomfører egne utredninger eller pålegger andre å foreta naturfaglige undersøkelser skal:

- Den naturfaglige utredningen og vurdering av naturmangfold gjennomføres av en uavhengig part
- Den naturfaglige utredningen gjennomføres etter Miljødirektoratets instruks for kartlegging: Natur i Norge (NiN)
- Erfaringsbasert kunnskap knyttet til tradisjonell bruk og bruksområder skal innhentes og dokumenteres. Det omfatter også samisk tradisjonell kunnskap og bruk av natur og naturområder.
- Kartlegging som gir kunnskap om nye viktige områder, vurderes avsatt ved rullering av plan.

Der kommunen har satt av hensynssoner for naturmangfold skal utbygginger kun skje etter at det er gjort naturfaglige undersøkelser og vurderinger som viser at tiltaket ikke vil påvirke

¹ Naturmangfoldloven ble vedtatt i 2009.

hensynet som er angitt i sonen. (eks. utbygging nært vassdrag med elvemusling må kunne vise at disse ikke vil bli negativt påvirket).

Sikring av verdifulle områder gjennom samfunns- og arealplanlegging

Senja kommune har i sin arealstrategi fastsatt at følgende arealtyper ansees som felles goder og skal sikres i arealplanarbeidet gjennom hensynssoner og andre relevante plangrep:

- Elver, vassdrag og elveutløp skal skjermes mot forurensning og videreutvikles for natur-, og rekreasjonsformål.
- Nedslagsfelt og drikkevannskilder må hensyntas
- Myrområder skal ikke nydyrkes eller brukes til bygging
- Villmarksprega, utilgjengelig og inngrepsfrie områder skal bevares
- Arealer med sjeldne, viktige eller trua naturtyper og arter, som kystfuruskog, elvemusling, kalksjøer og våtmarksområder skal hensyntas
- Sammenhengende frilufts- og utfartsområder må hensyntas
- Kulturmiljøer med kulturminner skal ivaretas slik at de fortsatt kan gi grunnlag for opplevelse, identitet og et styrket næringsliv.

Arealdisponering er kommunens viktigste redskap i naturforvaltningen. Gjennom kommunens arealplan og arealstrategi kan man legge klare føringer for hvordan ulike arealer skal disponeres og hvor man bør unngå å gjøre inngrep. Å være tydelig på hvilke arealer som kan bygges ut og hvordan utbygginger kan skje vil kunne dempe fremtidige konflikter mellom samfunnsinteresser og natur- og miljøinteresser.

Justering av overordnede mål i samfunnsplan

Bærekraftsmålene 9 Rent vann og gode sanitærforhold, 14 Livet i havet, og 15 Livet på land, er ikke blant de målene kommunen har valgt å vektlegge i sine overordnede dokumenter. Disse målene sammen med målet om å stoppe klimaendringer omhandler de grunnleggende miljøforholdene som de øvrige bærekraftsmålene bygger på. Rent og friskt miljø er grunnlaget for bærekraft i Senja kommune, og for å oppnå de øvrige målene kommunen har satt seg. Bærekraftsmålene 9 Rent vann og gode sanitærforhold, 14 Livet i havet, og 15 Livet på land, bør derfor inn i kommunens grunnleggende mål.

Kommunal drift

Kommunen har gjennom drift av sine egne arealer, bygg og ansvarsområder et ansvar for å bidra til å bevare naturmangfold.

Gjennom å gjøre bevisste valg i drift og investeringer har kommunen mulighet til å gå foran med et godt eksempel.

Kommunen skal på områder som parkdrift, vedlikehold av veiarealer, kanalisering av ferdsel (besøksforvaltning), søppelhåndtering, investeringer og nybygg vurdere og velge bærekraftige løsninger som gir minst virkning for naturmangfoldet.

9. Handlingsplan

Handlingsplan skal revideres årlig i forbindelse med kommunes handlingsdel med økonomiplan.

Senja kommune skal bevare arealer og natur som er viktige for vannmiljø, karbonlagring og klimatilpassing gjennom sine planer

Navn på tiltak	Beskrivelse
Sikring av kjente verdifulle områder	- Senja kommunes arealplan skal ha klare føringer for naturmangfold - Viktige naturtyper og utvalgte naturtyper av nasjonal eller regional verdi skal markeres i arealplan, enten som arealformål med bestemmelser, eller som hensynssoner med konkrete retningslinjer. - Det skal knyttes generelle bestemmelser til hensynssoner for naturmangfold som sikrer at det utføres naturfaglige undersøkelser og vurderinger knyttet til hensynet angitt i sonen. - Det bør skilles på arealer som settes av for hensynet til naturverdier og areal som har til hensikt å tilrettelegge for friluftsliv og lek.
Sikring av grønne verdier langs vassdrag	Fastsette grense på inntil 100 meter fra vassdrag der bestemte angitte tiltak mv. ikke skal være tillatt jf. § 11-11 nr. 3, 5 og 6. Bestemmelser kan slå fast at plante- og dyreliv skal være førende for hva som kan gjøres innen området.
Sikring av grønne verdier langs strandsoner	Legge klare føringer for hvordan hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser skal ivaretas i 100 m beltet land sjø.
Tiltak for å sikre og forbedre vannkvalitet i kommunens vannforekomster	- Legge til grunn vannforskriftens prinsipper i saksbehandling som omfatter påvirkning av vannforekomster - Arbeide for å forhindre forurensing og forsøpling av vannforekomster gjennom saksbehandling og tilsyn knyttet til avløp
Unngå bit for bit nedbygging av ubebygde områder.	- Innenfor LNFR-områder bør arealbruken differensieres ved å sette av underformål og bestemmelse for spredt bebyggelse (PBL §§11-7 nr. 5 og 11-11 nr. 1 eller 2,). - Det skal settes konkrete krav til utredning ved tiltak i LNFR-områder. - I LNFR-områder hvor det er aktuelt med landbruksbygg eller andre former for bebyggelse eller anlegg, bør kommunen stille krav til lokalisering, slik at man unngår nedbygging eller oppsplitting av grønn infrastruktur. - Streng dispensasjonspraksis i ubebygde områder
Sikring av områder som er viktige for klima	- Generell bestemmelse som forbyr nedbygging av myrareal - Forbud mot tang og tarehøsting i nasjonalt- og regionalt viktige tarefelt.
Utarbeide planer for områder som har betydning for naturmangfold	- Utarbeide en helhetlig plan for besøksforvaltning knyttet til hele kommunen. - Utarbeide egen Klima-, miljø- og energiplan - Kartlegging og verdisetting av viktige friluftsområder - Plan for friluftslivets ferdselsårer

Senja kommune skal gjennom saksbehandling og drift bidra til at arealer og natur som er viktige for naturmangfold, vannmiljø, karbonlagring og klimatilpassing bevares og tilbakeføres

Navn på tiltak	Beskrivelse
Saksbehandling	- Sikre god kommunal saksbehandling etter gjeldende lover og forskrifter. - Ha søkelys på naturmangfold, klima og miljø i all saksbehandling - Benytte tiltakshierarkiet som metode for å finne løsninger som hindrer ødeleggelse av naturmangfold og reduserer utslippet av klimagasser. - Ta spesielt hensyn til økosystemer som har positive virkninger i forhold til klimakonsekvens - Høy terskel for å åpne nye og uberørte områder - Gjennomføre tilsyn der det er mistanke om ulovligheter knyttet til miljø, naturmangfold

	• Bidra med lokalkunnskap i høringsuttalelser til andre myndigheter. • Ta vare på natur som er spesielt sårbar for klimaendringer. • Viltforvaltning skal bidra til å minimalisere konflikt mellom vilt og samfunn
Kommunal drift og utbygging skal baseres på klima og miljøvennlige prinsipper med sikte på å redusere kommunens fotavtrykk.	• Redusere forurensning gjennom systematisk å redusere bruk av giftstoffer • VAO-plan skal ha fokus tiltak som kan redusere utslipp fra offentlig avløp • Starte opp tilsyn og tiltak for å redusere utslipp fra urensede private avløp • Drift og vedlikehold av veier skal bidra til artsrike veikanter ◦ skjøtselstidspunkt som sikrer frødannelse ◦ Giftfritt • Parkdrift skal bidra til grønnere sentrum ◦ Lage skjøtelsplaner for større kommunalt eide grønnstrukturarealer. ◦ Øke artsmangfoldet ved å løpende vurdere å opparbeide blomsterenger, løvtrelunder, sette ut fuglekasser ol. i kommunale parkanlegg. ◦ Bruk av humlevennlige blomster og unngå bruk av torv i kommunale parkanlegg/beplantning ◦ Drive skjøtsel av viktige områder (Finnsnesvannet, Pettermarka, Silsandmarka, o.a..) ◦ Ta hensyn til lokalt fugle- og dyreliv i kommunal drift • I forbindelse med kommunale utbyggingsprosjekt skal det gjøres vurderinger og beslutninger basert på klima og miljøvennlige prinsipper.

Senja kommune skal ha oppdatert kunnskap om naturmangfoldet i egen kommune

Navn på tiltak	Beskrivelse
Kartgrunnlag	• Alle offentlig godkjente databaser (DOK) knyttet til naturmangfold skal være lagt inn i kommunekart.com og benyttes ved tiltaksanalyse. • Tiltaksanalyser legges til grunn ved kommunal myndighetsutøvelse der det er relevant.
Kartlegging av naturmangfold	• Kommunen skal sette krav om at kartlegginger i privat regi skal gjøres etter NiN-metode og at resultat av private kartlegginger skal legges inn i offentlig database. • Kommunen skal jobbe aktivt for å få kartlagt mer naturmangfold i kommunen. Følgende områder/naturtyper bør prioriteres: ◦ Marine naturtyper som: tareområder, ålegresseng, koraller og ruglbunn ◦ Truede og utvalgte naturtyper som: kystlynghei, slåttemark, kalksjøer, høgmyr o.a. ◦ Pressområder ◦ Arealer hvor kommunen bidrar til tilrettelegging for friluftsliv ◦ Kartlegging av naturmangfold som identifiserer sammenfall av verdifull natur og kulturminner og kulturmiljø. • Kommunen skal lage egne rutiner for hvordan faktagrunnlaget for naturmangfold skal oppdateres i framtida.
Folkelig kunnskap	• Kommunen skal systematisere og bruke kunnskap som kommunen selv innhenter i forbindelse med planlegging og andre prosjekter. • Kommunen skal oppfordre til at biologiforeninger/enkelte fagpersoner samler inn og registrerer kunnskap om naturmangfold som elgtråkk, spillplasser, artsobservasjoner osv.. • Innhenting av folkelig og samisk kunnskap om natur og bruk av naturområder.

	Artsdatabanken.no skal benyttes aktivt i kommunens saksbehandling for å innhente informasjon.
--	---

Senja kommune skal være en aktiv pådriver for bærekraftig bruk av natur og miljø

Navn på tiltak	Beskrivelse
Internt kompetanseløft naturmangfold	Innarbeides som en del av kompetanseplan for plan og utvikling
Informere om naturmangfoldet og hvordan ta vare på det	- Gjøre naturmangfoldplanen kjent - Sørge for tilgjengeliggjøring av informasjon om hvorfor det er viktig å ta vare på naturmangfoldet og hvordan man kan ta hensyn til det. - Bidra med undervisningsopplegg for skolene om naturmangfoldet i kommunen. - Informasjon og arbeid med naturmangfold skal sees i sammenheng med kommunens status som nasjonalparkkommune.
Forbedre søppelhandtering	- Bedre søppelsortering i kommunale bygg - Strandryddingsaksjoner og andre tiltak mot marin forsøpling - Gode avfalls løsninger i havner - Forbedring av avfallsmottak - grovavfall - Ta initiativ til ryddeaksjoner knyttet til forsøpling, som Skrotnisseprosjekt, Opprydding av piggråd/gjerder
Ivareta naturmangfoldet i vilt og fiskeforvaltning	- Sørge for god forvaltning for jaktbart stor- og småvilt gjennom felles forvaltningsplaner og legge til rette for god organisering. - Bistå i prosesser for å fremme god organisering og rasjonelle fiskeforvaltningstiltak. - Kommunale retningslinjer for elgforvaltning - Forvaltning av kommunal eiendom - Opprettholde frie vandringsveier i forbindelse med nye tiltak - Fjerning av eksisterende vandringshindringer
Handlingsplan mot fremmede arter	- Bekjempe og hindre spredning av uønskede fremmede arter - Vurdere å innføre skuddpremie på fremmede arter og tilskudd til å bidra med tiltak mot fremmede planter.
Begrense skadelig bruk av utmark	- Tydelig kommunal strategi i forhold til motorferdsel i utmark - Begrense inngrep i utmark
Skjøtsel av viktige områder	- Bidra med innspill og kunnskap til skjøtselsplaner for verneområder - Veilede eiere av landbrukseiendommer om tilskuddsordninger for skjøtsel av kulturlandskap. - Bidra til skjøtsel av områder identifiserer sammenfall av verdifull natur og kulturminner og kulturmiljø.

Senja kommune skal være en aktiv pådriver for at primærnæringer og andre naturbaserte næringer skal bli mer bærekraftig

Navn på tiltak	Beskrivelse
Landbruk	- Arbeide aktivt for reduksjon av næringssalter til vassdrag – gjødselplaner, randsone, buffersoner, Krav om vegetasjonsbelte mellom landbruksareal og vassdrag som skal hindre avrenning og sikre mot erosjon. - Styrking av beitebasert næring - Nydyrking og bygging på myr skal unngås - Fremme tiltak som bidrar til bedre skjøtsel av kulturlandskapet (veilede, informere,
Skogbruk	- Oppfordre skogeiere til uttak av hogstmoden granskog - Tiltak som fremmer plukkhogst i gammel skog

	• Oppfordre skogeiere til nyplanting, fortrinnsvis av lokale planteslag (furu)
Havbruk og fiskeri	• Kunnskapsbasert kystsoneplanlegging som hensyntar havområder med viktige økosystemfunksjoner (gytefelt, oppvekstområder, korallrev, taeskoger osv.) • Bedre kartlegging av kommunens sjøområder • Kommunen bør bidra til tiltak som kan bevare lokale anadrome fiskestammer
Turisme/friluftsliv	• Utarbeide en helhetlig plan for besøksforvaltning knyttet til hele kommunen. • Risikovurdering av de områder hvor kommunen tilrettelegger, slik at man unngår stor slitasje på sårbare arealer • Ved tilrettelegging for friluftsliv- og idrettsområder må det innhentes kunnskap om det biologiske mangfoldet. Inngrep bør begrenses og samles slik at variasjon i landskapet og naturopplevelsen bevares. • Tilrettelegging i friluftsområder bør gjøres med naturlige materialer i henhold til Miljødirektoratets veileder M13-26 I 2019 Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv og Merkehandboka
Råstoffutvinning	• Skal være et tema for kommunens arealplan, og kun skje etter nærmere vurderinger hvor miljøomsyn og andre samfunnsinteresser er grundig utredet.

